

Vészhelyzetben bolygónk állapota

Napjainkban a pusztító világjárvány mellett a globális felmelegedés új magasságaival, az ökológiai degradáció új mélypontjaival és a fenntarthatóbb fejlődés elérésére szolgáló globális célok újabb kudarcaival kell szembenéznünk. Egyszerűen fogalmazva: bolygónk állapota veszélyeztetett helyzetben van. A legújabb jelentések mind azt mutatják, hogy az általános környezeti helyzet világszerte romlik, ezzel egyidejűleg a cselekvésre fordítható idő rohamosan csökken, így **egyre közelebb kerülünk az éghajlati katasztrófához**. Ennek előjelei mára már környezetünk minden táján megfigyelhetők.

A földhasználat változtatásaival, az élőhelyek túlterhelésével, valamint az éghajlatváltozás következtében a biológiai sokféleség az összeomlás szélére került. Közel egymillió fajt fenyeget a kihalás veszélye, beleértve a beporzókat. Összességében ezek a tényezők jelentős mértékben veszélyeztetik a Föld ökológiai integritását és az emberi szükségletek kielégítésére való képességét. Ezen felül, bolygónk ökoszisztémái folyamatosan tűnnek el a szemünk elől és a kiszáradt ökoszisztémák leépülésével újabb sivatagok alakulnak ki. Az ezzel járó talajromlás napjaink egyik legnagyobb kihívását jelenti, különösen azok számára, akik megélhetése a legjobban függ a föld termelékenységétől. Mivel **a talajromlási gócpontok** a földek mintegy 29 százalékát fedik le világszerte, így ez akár **3,2 milliárd ember életét is veszélybe sodorhatja**. Globális viszonylatban a talajt számos tényező rontja, mint például a rossz földgazdálkodás, túllegettetés, vagy az erdőirtás. Az utóbbi miatt évente több, mint 10 millió hektárnyi erdőt veszítünk el, amivel elpazaroljuk az erdők klímaválság enyhítésére szolgáló hatalmas potenciálját.

A mezőgazdasági tevékenységek nem csak a talajra gyakorolnak hatalmas nyomást, hanem a Föld édesvízi készleteire is. Mivel az éghajlatváltozás miatt az árvizek és aszályok gyakoribbá és súlyosabbá válnak - ami nagy hatással van a gazdaságok termelékenységére, a vidéki közösségek megélhetésére, valamint az őshonos közösségek lakóhelyeire is - a mezőgazdaság instabilitása növeli a földdel és a vízzel kapcsolatos konfliktusok kockázatát. Becslések szerint **ma a világ népességének 40%-a él vízhiányos területeken**, amin a mezőgazdasági termelés jelenlegi üteme és az éghajlatváltozás is tovább ront. A hidrológiai ciklusok változásával és a vízforrások kiszámíthatatlanabbá válásával, **2025-re mintegy 1,8 milliárd ember kényszerülhet olyan régiókba, ahol abszolút vízhiány van**. Édesvízi tartalékaink mellett az óceánjaink is kiszolgáltatott helyzetben vannak. Emberi tevékenységek révén mostanra több, mint 150 millió tonna műanyag halmozódott fel bennük, és ezáltal gyakorlatilag belefutnak a műanyag hulladék mennyiségébe. Másrészt, a túlhalászat mellett, **az óceánok felmelegedése** is hatalmas nyomást gyakorol az óceáni ökoszisztémák egészségére. Ma a világ óceánjainak hőmérséklete rekordszinten van és több, mint 80 százaléka tapasztalt tengeri hóhullámokat a tavalyi év folyamán. Ennek hatása az, hogy mára a korallzátonyok többsége vagy kihéredett vagy elpusztult.

António Guterres, az ENSZ főtitkára, 2020 decemberében tartott, mérföldkőnek számító beszédében a bolygó jelenlegi állapotát a következőképpen foglalta össze: “Az emberiség háborút folytat a természet ellen. Ez öngyilkosság. A természet mindig visszavág - és ezt már egyre nagyobb erővel és dühvel teszi.” **Mivel az emberek egyre jobban betolakodnak az állati élőhelyekbe** – ezzel megzavarva a vadvilágot – **az állatról emberre terjedő fertőző betegségek és vírusok száma folyamatosan növekszik.** Ez megkongatja a vészharangot édesvízi rendszereink szennyező anyagaival – köztük az antibiotikumokkal – kapcsolatban is, mivel az ezekből eredő **antimikrobiális rezisztencia a korai halálozás fő okainak egyikévé válhat** a jövőben. Ennek ellenére, a vízszennyezés nem csak a jövő problémája. Évente akár 1,4 millió ember hal meg olyan megelőzhető betegségek (például a hasmenés) miatt, amelyek a kórokozókkal szennyezett ivóvízzel és a nem megfelelő higiéniaiával járnak. Ha ezekhez az adatokhoz hozzávesszük **a levegőszennyezést,** akkor **a halálozási szám évi 9 millióra ugrik, ami majdnem háromszorosa a mostani világjárvány jelenlegi kárának.”**

Míg a légszennyezés egyes okai – rendszeres ciklusok, hirtelen vagy szezonális hőmérséklet-változások – teljesen természetesek, többségük mégis emberi tevékenységekből ered. Az utóbbiak bolygónkra és egészségünkre gyakorolt hosszútávú hatásai egyre jobban aggasztják a kutatókat, mivel **károsanyag-kibocsátásunk 62 százalékkal magasab most, mint amikor 1990-ben** kezdetét vették a nemzetközi éghajlat-változási tárgyalások. 2019-ben a szén-dioxid-szint elérte az iparosodás előtti szint 148 százalékát, és ez a növekvő tendencia 2020-ban a világjárvány ellenére is folytatódott. Emellett, a légköri metán szintje még magasabbra (260 százalékra) emelkedett, míg az ózonréteget is károsító dinitrogén-oxid gáz 123 százalékra nőtt. Ez hatalmas problémát jelent, mivel a légkör összetételének változásai az ENSZ Fenntartható Fejlődési Céljainak minden egyes szegmensére hatással vannak. (lásd az ábrát)

Az említett üvegházhatású gázok (ÜHG) kibocsátása központi szerepet tölt be a **globális hőmérséklet-emelkedésben** is. Mára már elértük az **1.2 Celsius-fokos** felmelegedést, aminek hatásai világszerte érezhetők. Az elmúlt évtized volt a legforróbb az emberiség történetében: az Északi-sarkvidéken a hőmérséklet több mint 3 Celsius-fokkal meghaladja az átlagot, Észak-Szibériában pedig az 5 Celsius-fokot is átlépheti. Ezzel egyidejűleg, a Sarkvidéken rekord alacsony jég-szinteket lehet mérni, míg a grönlandi jég évente átlagosan 278 gigatonnát veszít térfogatából. Ezen kritikus helyzet ellenére, az éghajlat-politika még nem nőtt fel a kihíváshoz. **A Párizsi Klímaegyezményben kitűzött 1,5 Celsius-fokos hőmérsékleti céljával ellentétben** - a jelenlegi adatok szerint - **a 3-5 Celsius-fokos hőmérséklet-emelkedés felé tartunk.** Ez a szintű emelkedés már olyan katasztrofális következményekkel jár, mint az élhetetlen területek kialakulása, alultápláltság és a vízhiány mértékének jelentős megemelkedése.

A jelenlegi környezetvédelmi politika önmagában nem elegendő a fentiekben leírtak megakadályozására. Ezért, egy átfogó, és a társadalom egészére vonatkozó megközelítésre van szükség ahhoz, hogy mihamarabb egy fenntarthatóbb, és biztonságosabb útra térhessünk. Bolygónk fenntarthatóságát csak úgy teremthetjük meg, ha a globális klímapolitika ötvözi az erőforrás-felhasználás hatékonyságára vonatkozó célokat az ökoszisztémán alapuló fejlesztésekkel. Lényeges szempont továbbá az is, hogy a jövőbeli célkitűzéseknek mind a tudományos, mind a helyi és

őshonos közösségek ismeretein kell alapulnia ahhoz, hogy a társadalmi egyenlőtlenséget és igazságtalanságot fel lehessen számolni.

A légkör összetételének változása és a fenntartható fejlődési célok elérése közötti összefüggések

Figure 5.2: Linkages between changes in atmospheric composition and achievement of the Sustainable Development Goals

Direct linkages are shown with bold arrows, indirect linkages with light arrows.

London, 2021. június 4.

Koch Anna

Az összegzés alapjául a nemzetközi szervezetek legfrissebb beszámolóí és elemzései szolgálnak:

Az ENSz főtitkárának 2020. dec. 2-i beszéde a globális környezeti- és éghajlatváltozásról:

The State of the Planet

<https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/sgspeech-the-state-of-planet.pdf>

A UNEP (az ENSz Környezetvédelmi programja) 2019-es beszámolója:

<https://www.unep.org/annualreport/2019/index.php>

GEO 6 –Global Environment Outlook; a UNEP 6. globális elemzése (2019):

<https://www.unep.org/global-environment-outlook>

GEO 6 – State of the Global Environment:

<https://www.unep.org/resources/assessment/part-state-global-environment>

Green Facts: State of the Environment (2005 és 2021 közötti anyagok):

<https://www.greenfacts.org/en/digests/state-of-the-environment.htm>

Columbia University: State of the Planet (2021-es anyagok):

<https://blogs.ei.columbia.edu/category/ecology/>